

Nr 164.

Av herr **Leffler**, *angående viss ändring i lagen om skydd för vissa mönster och modeller.*

Mönsterskydd finnes i Sverige infört i endast obetydlig utsträckning. Svensk lags bestämmelser i ämnet innehållas i lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller. Enligt nämnda lag kan mönsterskydd erhållas för alster tillhörande metallindustrien. Ett på detta sätt inskränkt mönsterskydd är emellertid ur många synpunkter mindre tillfredsställande. Det är visserligen sant, att bristen på mönsterskydd i viss men dock endast i mycket inskränkt omfattning avhjälpes genom det auktorskydd, som finnes för alster av konsthantverk och konstindustri. Första lagutskottet påpekade emellertid redan 1919, då frågan om auktorskyddets utsträckande till alster av konsthantverk och konstindustri ävensom utvidgande av det område, inom vilket mönsterskydd skulle kunna meddelas, första gången var före i riksdagen, att utvidgningen av auktorskyddet icke onödiggjorde en utsträckning av det område, inom vilket mönsterskydd borde kunna lämnas. Första lagutskottet anförde i detta hänseende följande.

”Såsom framgår av utskottets samtidigt härmed avgivna utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 3 med förslag till lag om rätt till litterära och musikaliska verk m. m. har utskottet — i olikhet med vad Kungl. Maj:t föreslagit men i överensstämmelse med det av särskilda sakkunniga i ärendet avgivna förslag — hemställt om konstverkskyddets utvidgande att omfatta jämväl konsthantverket och konstindustrien. Härvid uppställer sig frågan, huruvida, därest utskottets förslag härutinnan antages, något särskilt mönsterskydd ändock skulle erfordras. Utan att taga ståndpunkt till det mera teoretiska spörsmålet, huruvida ett prydnadsmönster kan vara berättigat till skydd enligt gällande mönsterskyddslag utan att därför såsom ett alster av konsthantverk och konstindustri falla under den av utskottet föreslagna konstverkslagen, vill utskottet blott erinra därom, att, på sätt patentlagstiftningskommittén anför, upphovsmannen till ett konstverk åtnjuter ett form- och kostnadsfritt skydd för sitt verk, oberoende av om detta är nytt eller icke, medan mönsterskyddet är ett med patent analogt skydd, som staten mot viss avgift och på särskild därom gjord

ansökan i föreskriven ordning beviljar upphovsmannen till ett mönster, såvida icke mönstret förut är känt. En mönsterlag med dess på registrering byggda skydd är uppenbarligen säkrare att anlita än konstverkslagen, vars tillämplighet i ett visst fall alltid är beroende på frågan, huruvida mönstret är att betrakta såsom konstverk eller icke. Härtill kommer, att — såsom även bemälda sakkunniga framhålla — registreringen underlättar bevisningen om upphovsmannaskapet, något som särskilt är av vikt i fråga om konstslöjdens alster, vilka i regel framträda som anonyma. Utskottet håller således före, att ett mönsterskydd ingalunda skulle bliva utan betydelse genom införande av ett konstverksskydd i den av utskottet i dess förutnämnda utlåtande föreslagna utsträckning utan alltjämt fylla en viktig uppgift. Denna uppfattning har också gjort sig gällande inom det praktiska lagstiftningsarbetet i flertalet länder. Därjämte må nämnas, att såväl Svenska slöjdföreningen som Konsthantverkarnes gille i sina ovan omförmälda skrivelser framhållit, att en särskild mönsterlag är nödvändig, även om konstverksskyddet utsträcket att omfatta alster av konsthantverk och konstindustri.”

Sedan 1919 hava förhållandena inom glasindustrien, vilka förhållanden i denna motion särskilt avses, icke förbättrats. Antalet bruk, som tillverka så kallat hushållsglas och småglas, är fördubblat sedan tiden före kriget, medan marknaden på grund av de handelsspärrar, som överallt rests och som försvåra eller hindra exporten, mer och mer inskränkts. Samtidigt har inom området för glastillverkningen allmänhetens anspråk på nyheter liksom inom många andra industriområden ökats. Det stora antalet bruk, som arbeta å marknaden, har tvungits att för bibehållandet av köparnas bevågenhet i största möjliga utsträckning tillfredsställa köparnas anspråk på nya mönster. I praktiken har det visat sig, att en del bruk med uppoffrande av kostnader framställa nya mönster, vilka mönster, därest de slå an hos publiken, därefter i stor utsträckning mer eller mindre identiskt lika eftergöras av andra bruk, vilka genom att sätta sig i efterhand, i det de varken nedlägga kostnader för skapandet av nya mönster eller taga risken av nya mönsters introducerande å marknaden utan i stället avvakta resultatet av andra bruks arbeten, bereda sig en oförtjänt vinst. Att detta förhållande är osunt, är obestridligt. Att med nu gällande lagstiftning göra något åt saken är i allmänhet uteslutet.

För auktorskydd torde på sätt departementschefen framhöll vid 1926 års riksdag, då visst auktorskydd för konsthantverk och konstindustri infördes, fordras, att det alster, om vilket det är frågan, kan anses såsom ett verk av bildande konst, det vill säga, att detsamma genom individuell formgivning syftar till en estetisk verkan. En rätttegång, vars utfall är beroende av en så pass subjektivt betonad omständighet,

som om de, vilka skola bedöma alstret, finna, att detsamma genom individuell formgivning syftar till en estetisk verkan, är alltid vansklig. Det faller av sig självt, att glasbruken, vilka i allmänhet äro ekonomiskt svaga företag, draga sig för att genom anhängiggörande av talan reagera mot efterapningar, enär rättegångar, där frågan, huruvida auktorskydd föreligger eller icke, alltid kunna förutsättas komma att draga stora kostnader på den grund, att uttalanden av så kallade sakkunniga nog i regel måste anskaffas och åberopas.

Det vore för glasindustrien synnerligen önskligt, om lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller kunde utsträckas att omfatta jämväl alster av glasindustrien. Detta kunde, utan att andra ändringar i 1899 års lag behövde verkställas, ske därigenom, att lagens paragraf 1, stycket 1, vilket nu lyder sålunda:

”Genom registrering i enlighet med denna lags föreskrifter må, där mönster är nytt, mönstrets upphovsman eller hans rättsinnehavare vinna rätt att med andras uteslutande begagna mönstret vid tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrien” erhöles följande ändrade lydelse:

”Genom registrering i enlighet med denna lags föreskrifter må, där mönster är nytt, mönstrets upphovsman eller hans rättsinnehavare vinna rätt att med andras uteslutande begagna mönstret vid tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrien och glasindustrien.”

Ett utsträckande av mönsterskyddet på sätt, som här föreslagits, torde icke ur någon synpunkt behöva väcka betänklighet. En sådan utsträckning av mönsterskyddet, som här föreslagits, skulle säkerligen hava som följd, att konkurrensen inom hushållsglas- och småglastillverkningen toge en sundare riktning än nu är fallet och att de konstnärer, som arbeta inom glasindustrien och som nedlagt så mycket framgångsrikt arbete för att hålla den svenska hushållsglas- och småglasproduktionen på en även internationellt sett erkänt hög klass och för att till det svenska folkets bredaste lager förmedla estetiskt tilltalande hushållsföremål, skulle erhålla den uppskattning och den tryggade ställning, varav de gjort sig förtjänta. På grund av det efterapande av mönster, som i stor utsträckning förekommer, är tendensen inom glasbruken för närvarande att i största möjliga mån undandraga sig de kostnader, som äro förbundna med anställande av konstnärer för skapandet av tilltalande mönster. Det har inom glasindustrien blivit ett talesätt, att de ”konstnärstyrda” bruken, varmed avses de bruk, där självständigt skapande konstnärer hava inflytande på tillverkningen, ekonomiskt sett äro de sämsta, enär mönster för de alster, som tillverkas, kunna erhållas på billigare sätt.

Med stöd av det anförda hemställes, att riksdagen ville besluta,

att sådan ändring vidtages i lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller, att berörda lag kommer att omfatta jämväl alster tillhörande glas-industrien.

Stockholm den 18 januari 1935.

Edvin Leffler.
